

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 4 Nisan, 1929

Sayı: 123

Musahabe

“Mimar Sinan,, İhtifalleri Münasebetile

Bu hafta martın otuzbirinci pazar günü, koca Mimar Sinan'ın vefatının 341 inci yıl dönümüne tesadüf ediyordu. Bu vesile ile Edirne'de, Kırklarelinde, Tekirdağ'da, Lüleburgazda ihtifaller yapıldığını, konferanslar verildiğini, hatta Tekirdağ'da ve Lüleburgazda en güzel caddelerden birinin «Sinan Caddesi» diye atlandırıldığını gazeteler yazdı.

Trakya Türklerinin millî san'at-kâr hakkında gösterdikleri hürmet ve takdire karşı mütehassıs olmamak kabil değildir. Filhakika koca Sinan, eski Osmanlı imparatorluğunun hemen her sahasını, feyyaz dehasının yarattığı yüzlerce eserlerle donatmıştır; lâkin bu eserlerin en kıymetlisi «Edirne»deki «Selimiye» değil midir? «Edirne»nin «Türk» olduğunu ve her şeye rağmen Türk kalacağını anlatan bu abideyi yaratan san'at-kâr böyle bin bir ihtifale lâyıktır! insanlığın uzun asırlardan beri yer yüzünde yarattığı mahdut mimarî şaheserlerinden biri olan bu eser, Türk milletinin medeniyet ve san'at sahasındaki yüksek kabiliyetine yıkılmaz bir delildir.

İki sene evvel Türkmimarisi ve bilhassa Türk camileri hakkında tetkikatta bulunan bir Fransız mütehassısı, «Sinan»ın Türk san'atı tarihindeki büyük rolünü pek iyi göstermişti: «Sinan»ın san'at telâkkileriyle garp ronesansına hâkim olan telâkkiler arasında pek sarıh münasebetler vardır. «Sinan» Bizans'ın «orta kurun» devri san'atını ihmal ederek, «Ayasofya»'yı «ilk kurun» dehasının bir eseri gibi telâkki etti. Ondan evvel Bayazıt camiini yapan «Mimar Kemaleddin» de aynı yola girmişti; fakat bu telâkki «Sinan»ın eserleriyle kemal mertebesine erişmiş oldu...

Yalnız Türk san'atı noktasından değil, belki bütün cihan san'atı noktasından bu kadar büyük bir mevkie malik olan bu dâhî san'at-kârımız hakkında şimdiye kadar yalnız bir günlük ihtifaller yaptık; ve ancak bir saatlik kısa ömürlü konfranslar verdik. Halbuki hayatı, eserleri, san'atı hakkında derin ve etraflı tetkiklerde bulunmak, mütehassıslar için, halk için ayrı ayrı büyük eserler neşretmek, yani

koca Sinan'ın dehasını lâyıkıyla anlamak ve anlatmak, bizim için millî bir vazife idi. Halbuki bugün Sinan hakkında malûmat almak isteyen bir genç, onun hakkında yazılmış hiç bir monoğrafi bulamaz.

Bir aralık «Mimar Sinan muhipleri cemiyeti» ismile bir cemiyet kurulmuş olduğunu da hatırlıyorum. Fakat bütün bu teşebbüslerden ciddî bir netice çıktığını maalesef göremedik... İşte fikir sahasındaki zafımız, her işte olduğu gibi burada da kendini gösteriyor!

Bütün kalbimizle temenni ediyoruz ki bu gibi ihtifaller yalnız bir günlük geçici nümayişlerden ibaret kalmasın; namına ihtifaller yaptığımız büyük adamları tanımak ve tanıtmak için ruhlarında bir heyecan uyandırsın. Yoksa, yalnız boş kelimelerden ibaret konferanslar ve ilmî kıymeti olmayan makaleler, o büyük adamlarımızın ruhlarını rencide etmekten başka bir şeye yaramaz...

KÖPRÜLÜZADE M. FUAT

Dünya Hadiseleri ve Akisleri

1,000,000 liraya Raphael'in Bir Tablosu

«Giuliano de Medici» ismini taşıyan, Rophael'in meşhur taplosu bu defa bir Amerika'lı tarafından satın alınmıştır. Hususî ellere geçmiş Raphael'in yegâne tablosu olan bu resim Sir Joseph Duveen tarafından, Newyork'lu banker Mr. Jules. S. Bache'ye 120,000 İngiliz lirasına satılmıştır. Sir Joseph onu 1925 de Hera Oscar Huldshinsky ismindeki bir Alman bankerinden satın aldığı zaman, Almanyanın böyle bir san'at eserini gaip etmesi uzun müddet protesto edilmişti. Geçen sene sir Joseph tabloyu, diğer eski eserlerle beraber teşhir etmek üzere Olimpia'daki resim pavyonuna, bırakmıştı. Koleksiyonunun mükemmeliyetile meşhur olan, tablonun yeni sahibi «Mr. Bache» da son Holanda san'at meşherinde Renbrandt'in «sancaktar» isimli tablosile beraber, bir çok tablolar teşhir etmişti.

Raphael, bu tabloyu yapmaya başladığı zaman «Ginliano» henüz iki senedir sakal bırakmıştı. Bu sırada büyük san'atkâr Vatican freskolarını yapmayı derühte etmişti. Resmin tarihi 1514-15dir. tablonun 1866 y'e kadar nerede olduğu anlaşılamamış; o tarihte Rusyada Granduchess Marie bir Floransa'lı ressamdan bu eseri satın almıştır.

Resmin arkasında Romadaki S. Angelo kulesi görülmektedir. Giuliano de Medici Papa onuncu Leon'un küçük kardeşiydi :

Bu Papa henüz 14 yaşında kardinal olmuştu. Giuliano 1512de Floransa'yı işgal eden kuvvetlerin reisi bulunuyordu. Bu tablo ressa-

mın en meşhur eserlerindendir. San'atkârın bütün kuvvet ve mahareti resimde bariz bir surette görülmektedir.

Amerika bu eserle noksan olan şaheserler serisine bir inci daha ilâve etmiş oluyor.

Nebatlar da İnsanlar Gibi Yaşıyor

Meşhur Hintli mütefennin, Sir J.C. Bose Londra darülfunununda verdiği bir konferansta nebat ve ağaçların bünyesi hakkında en son keşiflerini izah etmiştir. Bu mütefekkir her nevi hayattaki fizyolojik mekanizmenin aynı olduğunu ileri sürmüştü. Bir ağaç yahut bir nebatın içerisindeki hüceyrelerin haricî bir sadme karşısında bir tenebbüh ve teessür duyduğunu anlamak için mikroskop vasıtası çok noksan ve faydasızdır. Sir Bose bu husus için çok hassas ve hayrete şayan usul ve aletler bulmuştur. Bu aletler vasıtasile bir parmağın ellibinde biri kadar olan hareketler anlaşılabilir. Cardiograph denilen bir aletle kalbin nasıl bütün çarpıntıları anlaşılıyorsa, aynı neviden hareketlerin nebatlarda da bulunduğu ve her hangi zehirli bir madde tesiri altında nebatların da ihtilaçlar içinde kıvrandığı ispat edilmiştir. Bütün bu tecrübeler bir çok Hint nebatlarında, şimdiye kadar malûm olmıyan bir takım tıbbî hasselerin bulunduğunu açığa çıkarmıştır. Şüphesiz bu keşifler, eczacılıkta yeni yeni inkılaplar yaratacaktır.

Burada gösterdiğimiz resim elektrikle ölüme mahkûm bir

nebatın son dakikalarını ve duyduğu azap ve ihtilaçları çok açık bir şekilde anlatmaktadır:

1 : Elektrik bataryasının tesiri altına bırakılacak nebat parçası bir takım kıskaçlar ve teller vasıtasile elektrik cereyanile temas hazır bir vaziyete konmuştur.

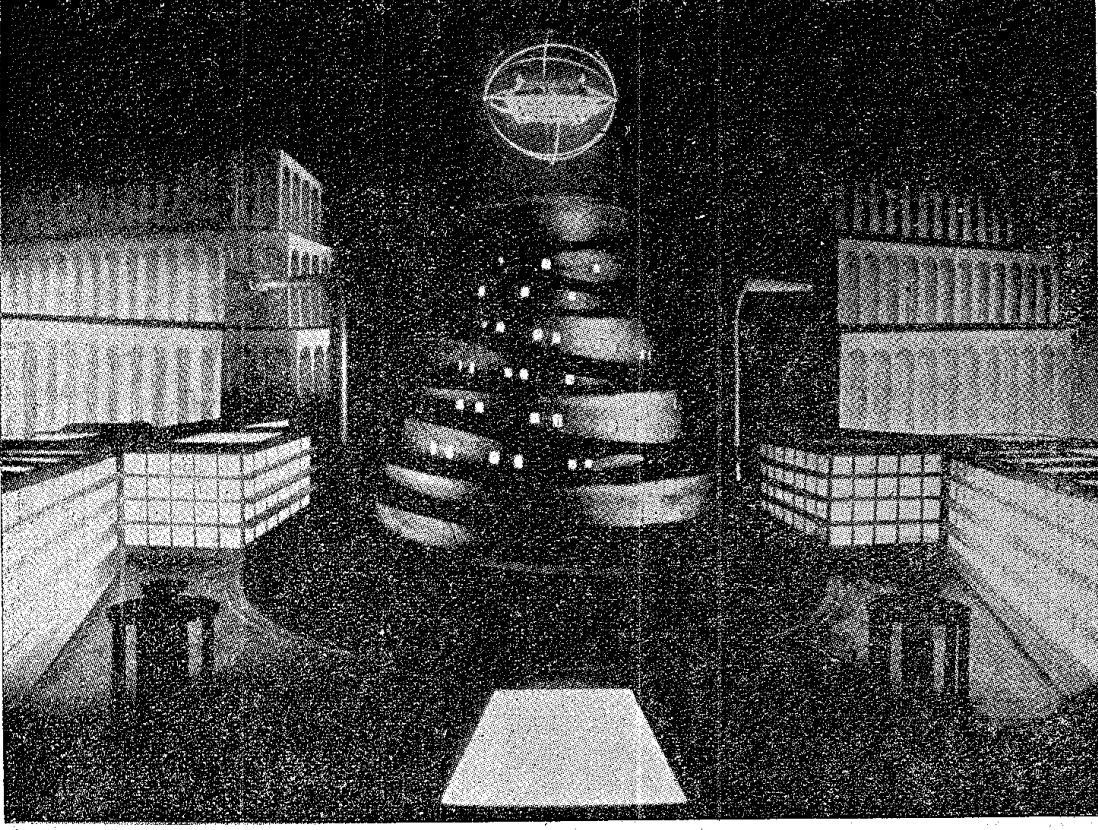
2 : Hissedilmeyen' en ufak hareketleri gösteren bir müş'ire hariçten gelen her darbenin nebat dahilinde tenebbüh hasıl ettiğini bir hail üzerinde kaydetmektedir. Solda elektrik bataryası; elektrikle ölüme mahkûm nebat cereyana raptedilmiştir. Nebatın altında zehirle yapılacak tecrübeler için fincanlar vardır. Nebata merbut olan uzun bir çubuk, sağda, bir aynanın yukarısına doğru uzanmıştır. Bu ayna mütaharrik olup bir mesnet üzerine oturtulmuştur. Yukarıya kadar yetişen uzun çubuk ipek bir tel vasıtasile bu aynaya raptedilmiştir. Yanda aynaya müteveccih bir ziya vasatı vardır. Şimdi nebat uzviyetinde zuhur edecek en ufak hareket uzun çubuk vasıtasile ipek ipliğe intikal edecek. Bu iplik aynayı harekete getirecektir. Tabii bu ihtizaz, hususî tertibat vasıtasile büyütülmektedir. Aynadan çıkan ziya çizgisi yukarıdaki hail üzerine bir milyon daha büyütülmüş bir halde aksedecektir. Bu suretle hail üzerinde, nebatın bütün can çekişeme ihtilaçları seyredilebilecektir.

3 : Nebatın bağlı olduğu uzun çubuğun ihtizazları nasıl naklettiğini göstermektedir. Çubuğun yukarısındaki ufak yuvarlak, hüceyredir. Uzun düz çizgi, çubuğun

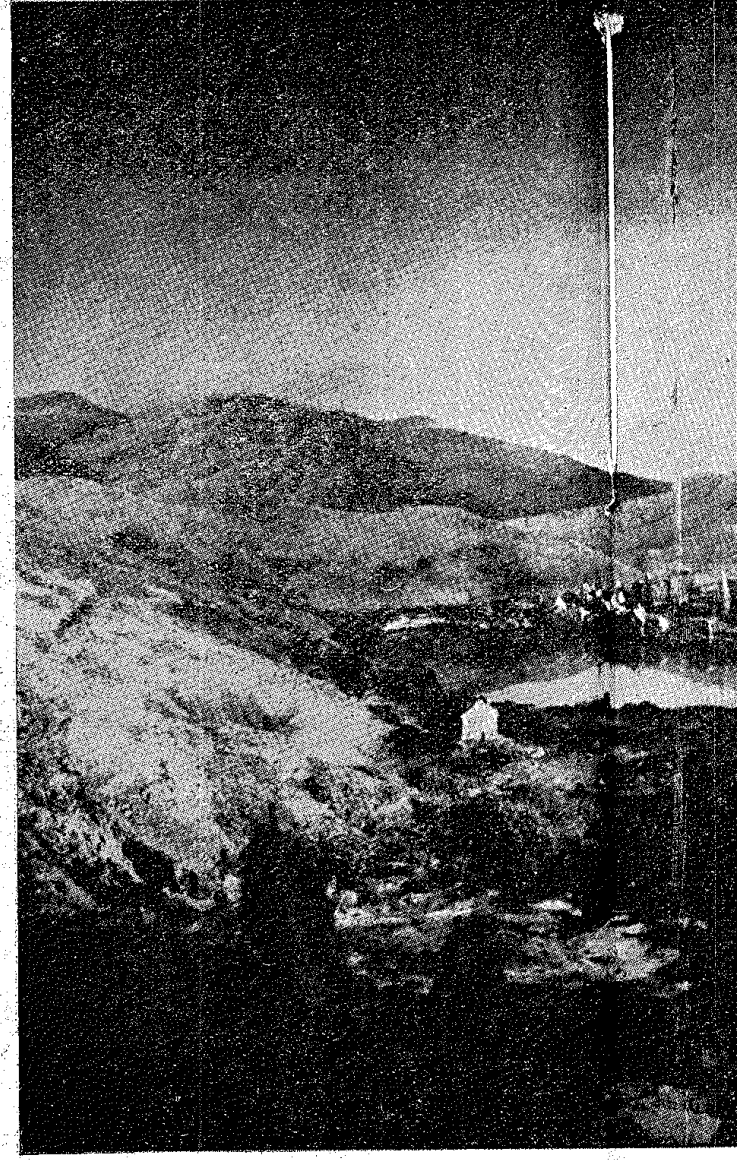

120,000 İngiliz lirasına satılan Raphael'in meşhur bir tablosu.

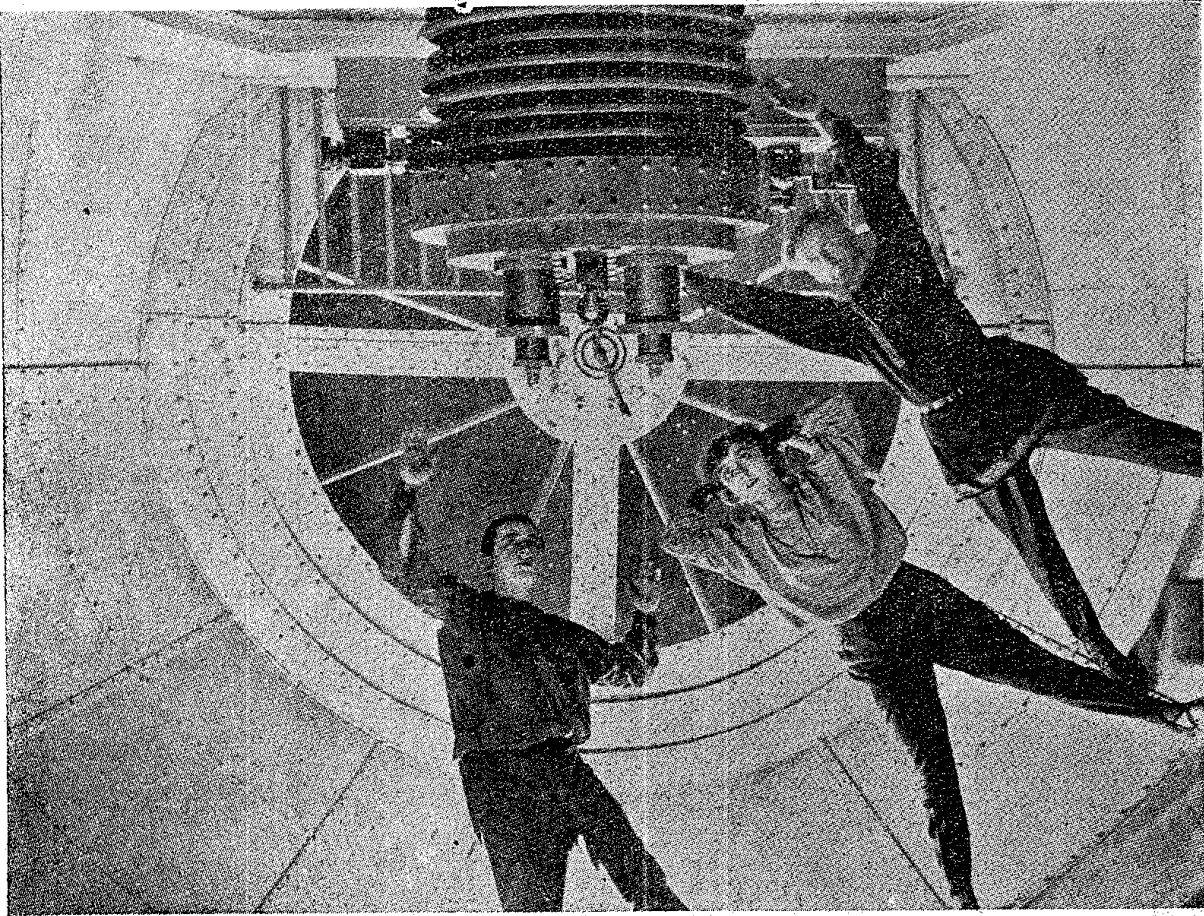

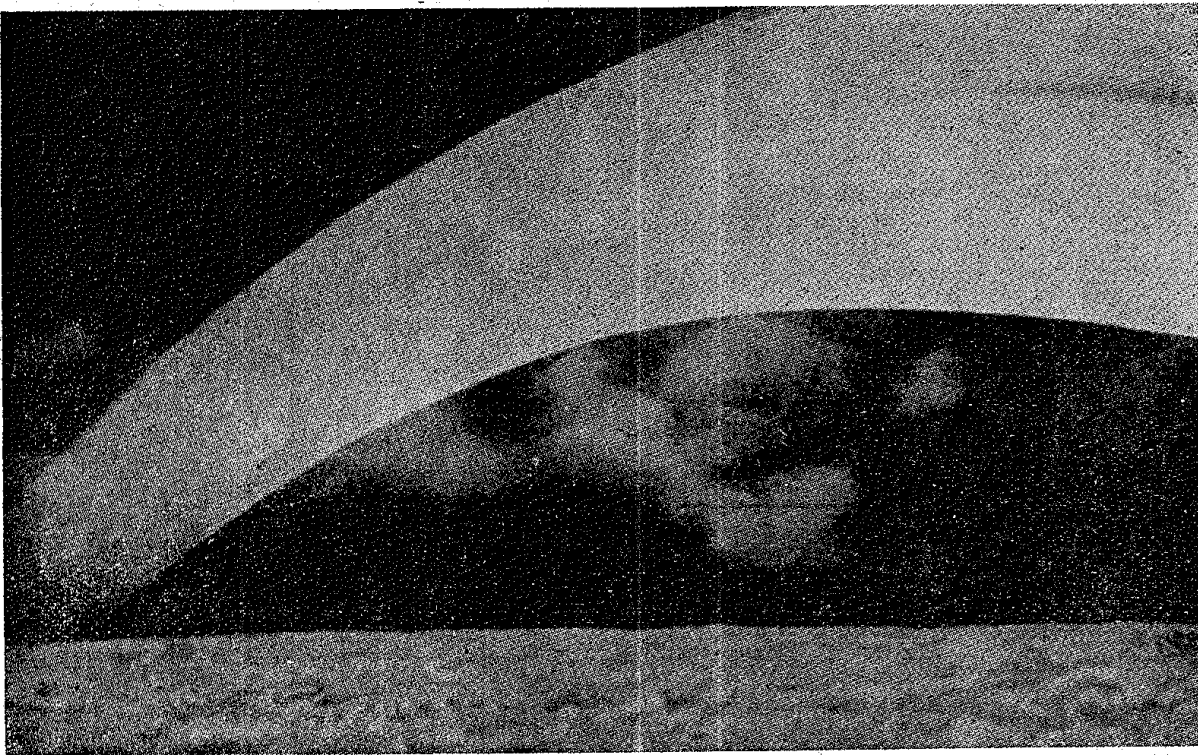
İstikbalde ke'ikeşana gilecek olan hava sefinesi uçarke

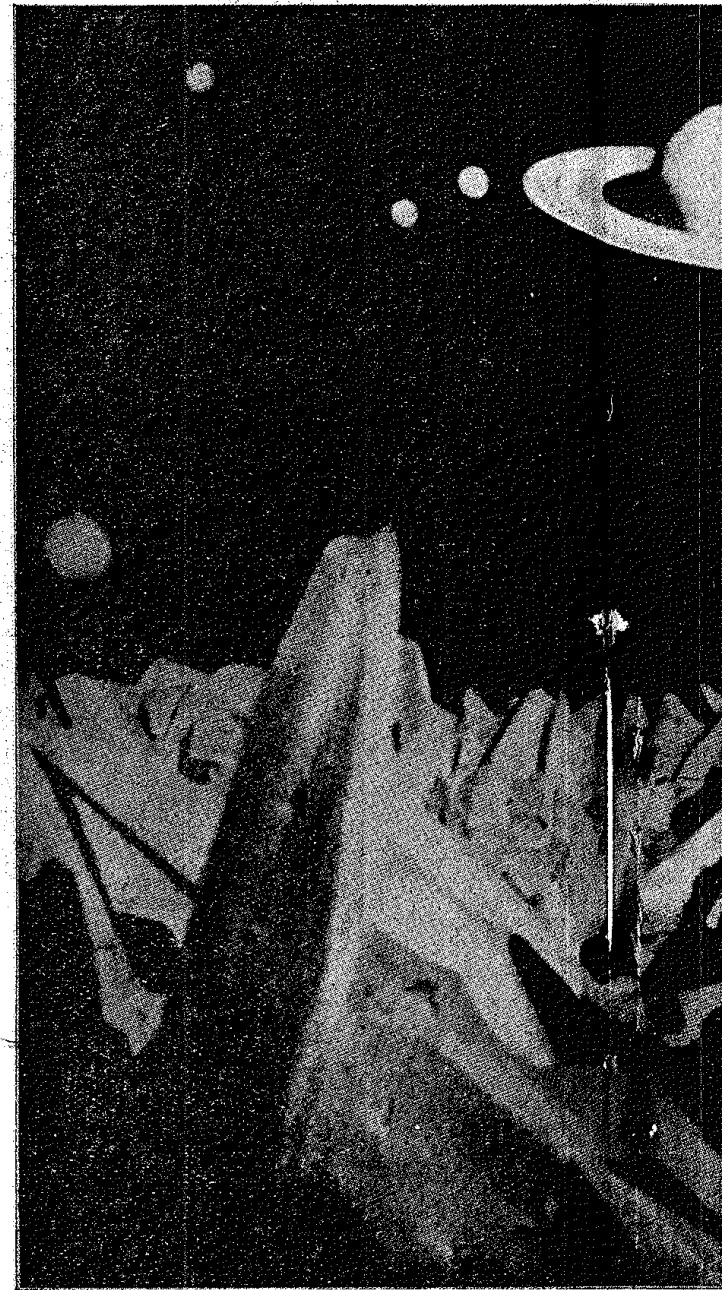
İstikbalde bir r

Arzın cazibesinden uzakta insanlar baş aşağı durabilirler

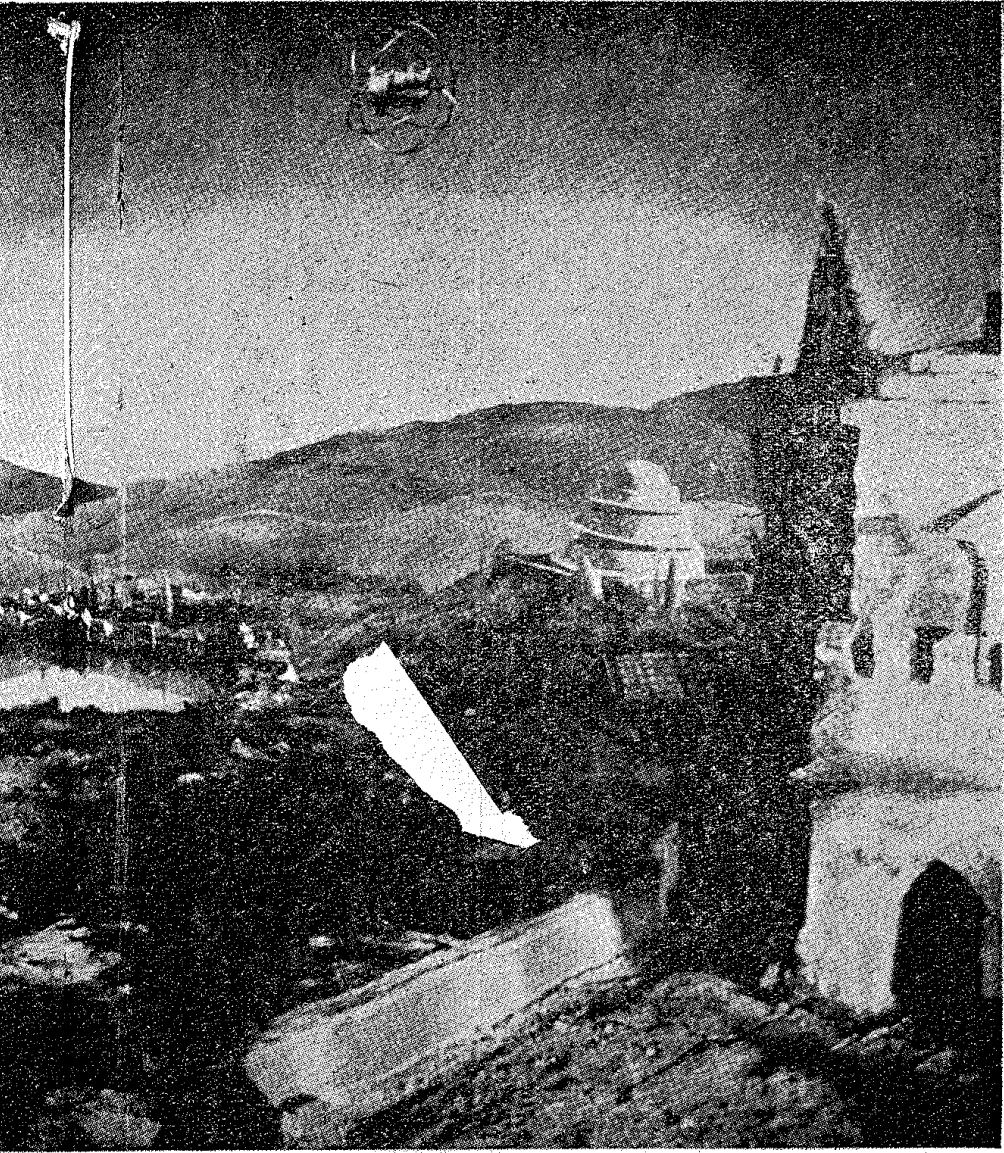

Zühalin sathından halkalarından birinin görünüşü.

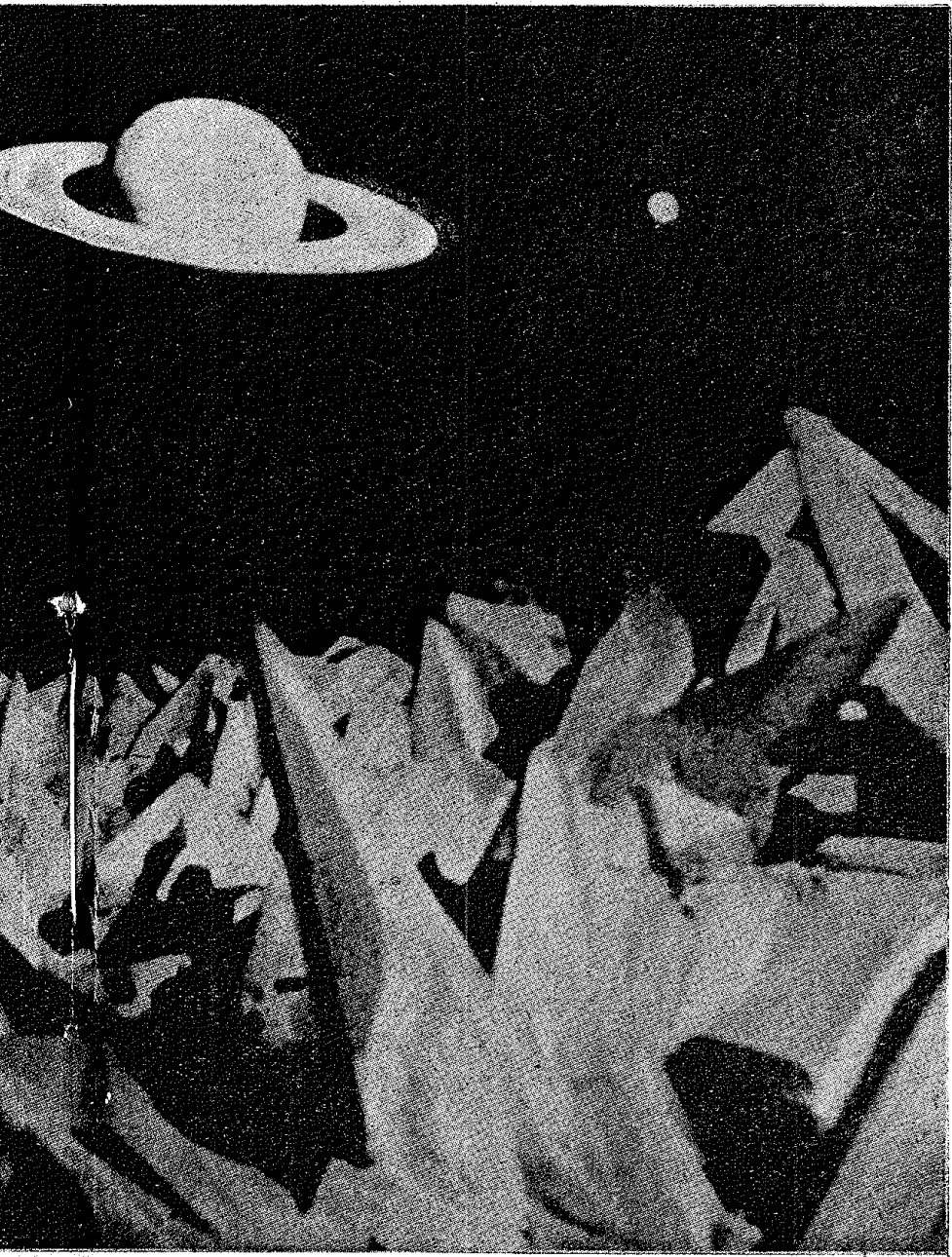

Zühalin, bir

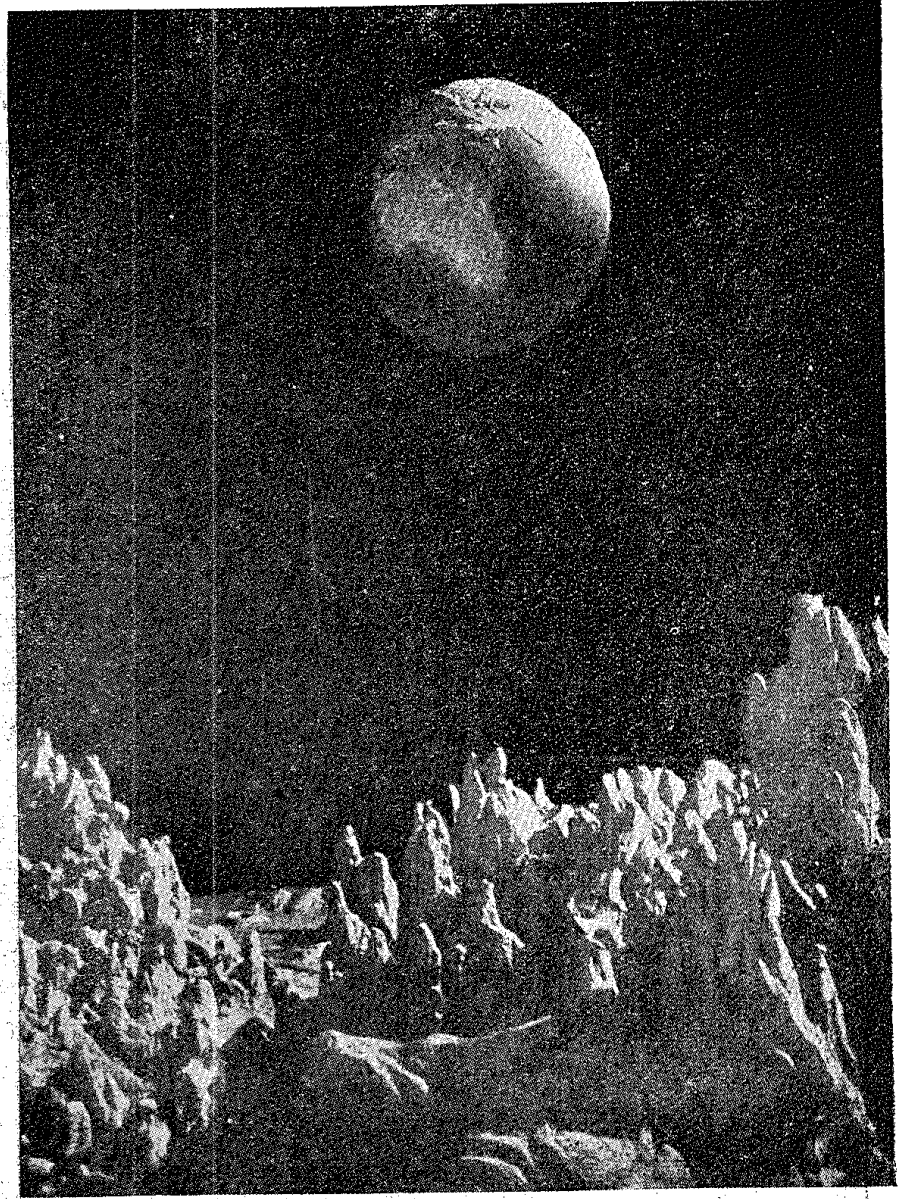
atın İstikbali

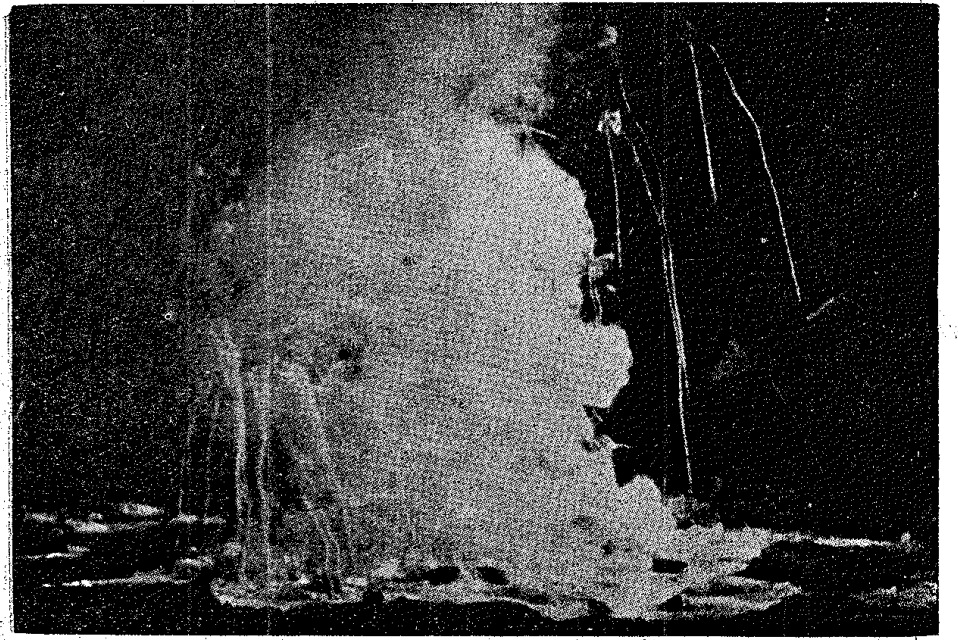
alde bir rasatane ve hava sefinesi

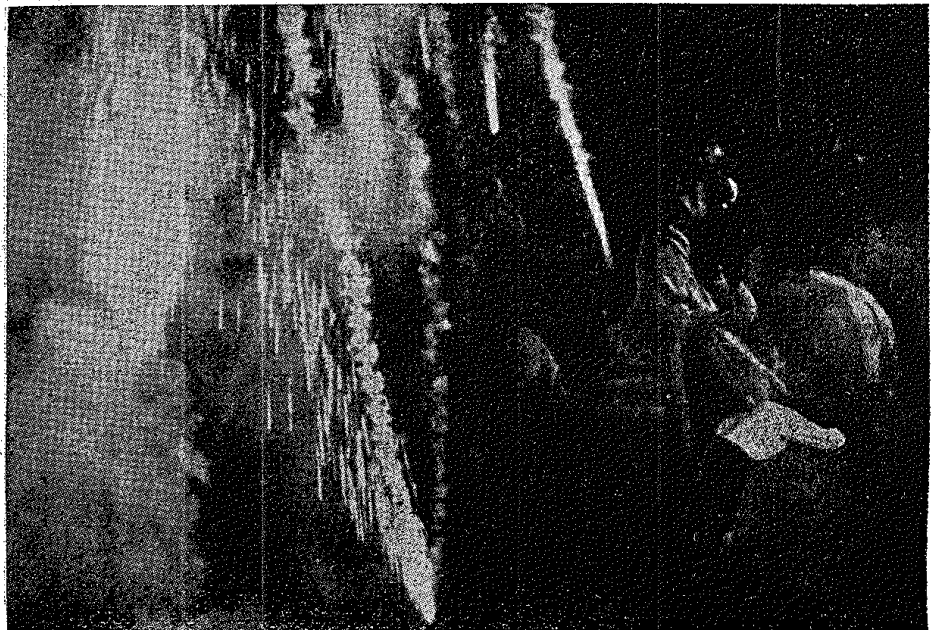
halin, bir peykinden görünüşü

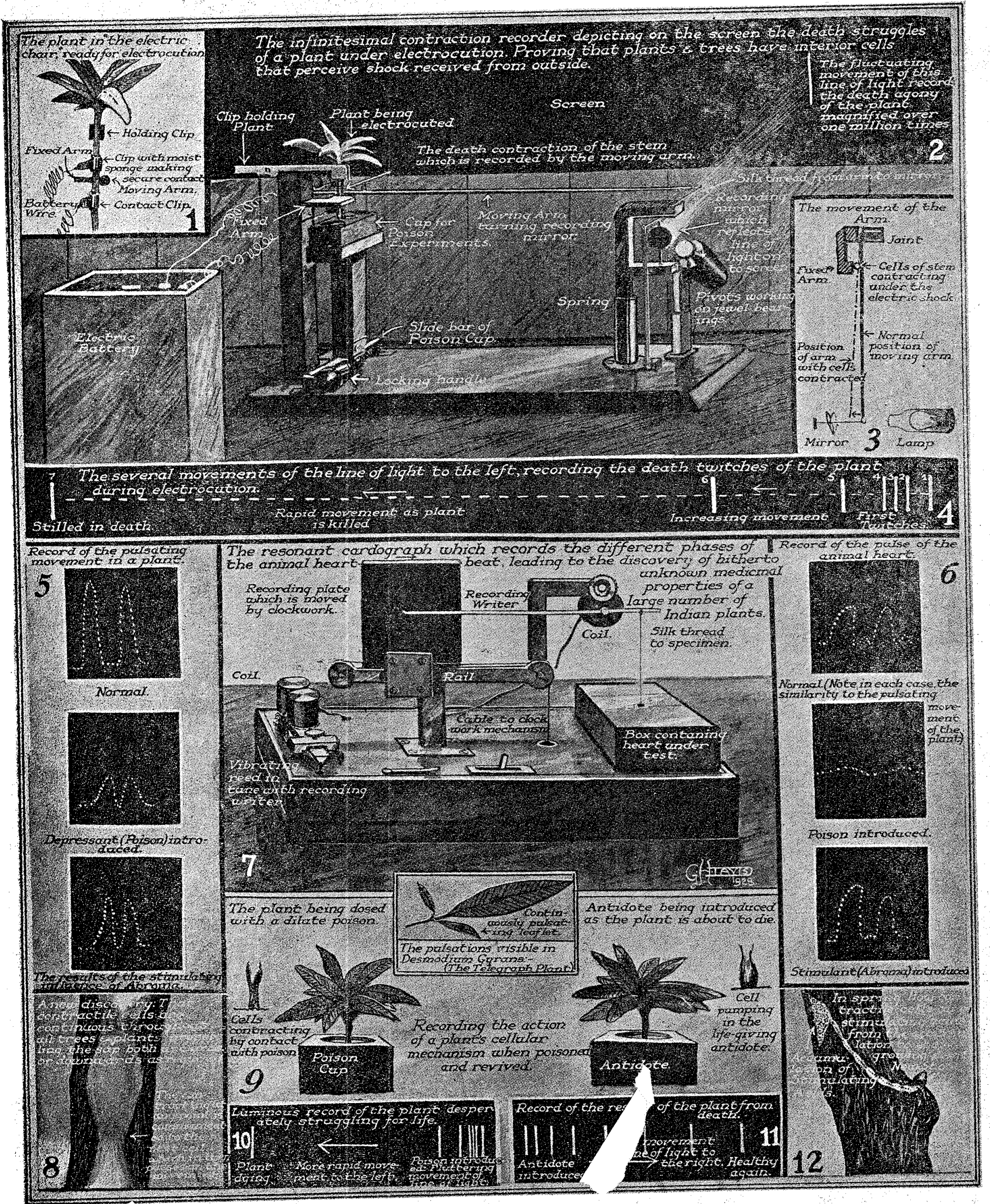
Kamerden dünyanın görünüşü

Kıyamet koparken

Dünyanın yaratılışı zamanları

1 - Elektrik tesiri altına konmuş nebat 2 - Nebattaki bütün gizli hareketler ayna vasıtasıyla bir-haile aksettriliyor. 4 - Elektiriğin tesirinden ölüme kadar hareket ve ihtilaçlardaki intizamsızlık. 5 - Normal ve gayri tabii çarpıntılar. 7 - Kardograf ile kalp darabanlarının ölçülmesi. 8 - Damarlarda olduğu gibi nusgun nebat hüceyrelerinde deveranı 9 - Zehir ve panzehirin karşısında nebat ve hüceyreler. 10-11 Zehir ve panzehirin darabanlar üzerinde tesiri. 12 - Nebatın bir yerinde biriken münebbih hamızların baharda yeni nema bulan bir hüceyreye sevkı.

tabii vaziyetidir, soldaki noktalı hat nebatın ihtilâcından sonra alacağı vaziyeti ifade ediyor. Aşağıda sağda lamba vardır. Şimdi, nebata elektriğin tesininden sonra aynanın, ipek tel vasıtasile nasıl harekete geldiğini, vazih bir surette görüyoruz.

4 : Ölüm esnasında nebattaki can çekişmesi ve ihtilâc sağdan sola doğru noktalarla gösterilmiştir. 1-2-3-4-5 de ilk kıvranımlar resmedilmiştir. 5den 6 ya kadar hareket sürat kespetmiş ve iki hat arasındaki mesafe uzamıştır. 6 dan 7 ye kadar olan kısım ölüm esnasındaki pek süratli kıvranımları gösteriyor. 7 de nebat ölmüş hareket kesilmiştir.

5 : Yukarıdan aşağıya doğru üç resim sırasile, halitabiide, zehir müvacehesinde, ve tesir altında nüsün darabanını gösteriyor.

6 : Yukarıdan aşağıya üç resim, sırasıyle tabii halde, zehir karşısında ve haricî bir müessir müvacehesinde, nebat kalbinin nebazanını, grafik bir şekilde göstermektedir.

7 : Cardograph vasıtasile kalp çarpıntılarının (Nabazan) grafik bir surette gösterilmesi : Sağda : tecrübe edilecek kalbi muhtevi olan hap. Yukarıdaki ipek iplik bir çubuğa bağlıdır. Çubuğun kalem vazifesini gören ucunun arkasında saat tertibatı hareket eden siyah isli bir kâğıt vardır. Kalbin darabanı çubuğu, ipek tel vasıtasile, kımıldattıkça, müş'ire hizmeti gören üç kâğıt üzerinde zikzak çizgiler çizer; böylece kalbin bütün hareketleri resmedilebilir.

8 : Yeni keşfedilmiştir ki bütün nebatlarda nüs bir hüceyre içerisine girdiği zaman, bu hüceyre kenarlarının tazyikile civardaki hüceyreye geçmekte ve böylece bütün nebatı dolaşmaktadır.

9 : Solda zehirle dolu bir çanak içerisine batırılmış bir nebat. soldaki küçük şekil, zehrin tesirile

büzülen hüceyrelere. Sağda, bir panzehir çanağına konmuş aynı nebat. Sağındaki küçük şekil, panzehiri içine çekerek genişleyen ve tekrar hayata dönen aynı hüceyrelere.

10 : Sağdan sola doğru çizgiler, zehirlenmiş bir nebatın can çekişmesini gösteriyor. Sağda hatlarda büyük bir intizamsızlık, sola doğru harekette yavaşlık; nihayet ölüm.

11 : Soldan sağa doğru panzehir verildikten sonra aynı nebattaki hareketler; çizgiler intizam bulmaya başlıyor; sağda tabii ve muttarit çizgiler.

12 : Bir ağaçta (tenbih edici hamızlar) ın ambar edildiği yerden, ilk baharda, yeni neşvü nema bulmaya başlayan noktaya sevk edilmesi. Sağda ortada yeni hüceyre.

İşte nebat âleminde yeni bir inkılâp açacak olan bir keşfin resimli hikâyesi...

Sır Bose nebat dünyası ve ilminin dahisidir. Kendisi çok yakın bir atide insanlar ile nebatların hayatları arasındaki müşterek noktaların akla hayret verecek bir surette çoğalacağını söylemektedir. Biz buna karşı, bu harika devrinde inanılmıyacak şey yoktur demek mecburiyetinde bulunuyoruz.

Medeniyetin ve Dünyanın İstikbali

Almanyada yapılmış olan büyük bir fennî film bize medeniyetin ve cihanın istikbali hakkında çok meraklı ve istifadeli manzarlara göstermektedir. J. Meyer ve Biebrach taraflarından idare edilen filmde, kürevî şekilde bir hava sefinesinin dünyayı terkettiği gösterilmekte ve o vakitteki rasatane ve arazinin manzarası cazip bir şekilde nazarımıza arz edilmektedir. Arzın cazibesinden kurtulan hava sefinesi (Einstein)in izafiyet nazariyesinin doğruluğunu da ispat ediyor. Burada tay-

yare içindeki yolcu ve tayfaların düşmeden başaşağı durdukları görülüyor. Bütün seyyareleri ve diğer yıldızları dolaşan bu dünyaya yolcuları hilkatin o kadar güzelliğine rasgeliyorlar ki bunların nasıl filime alındığına hayret ediyoruz.

Ay'ın yalçın kayalıklı sathından bizim dünyamız nasıl uzak ve hayalî bir manzara arz ediyor?

İşte tayyare Zühalin cazibesi içerisine girmiştir. Onun halkalarından birinin bir parçası muazzam bir kuyruklu yıldızı andırıyor.

Zühal aylarından (peyklerinden) birinin üzerinden nasıl cazip bir görünüme maliktir. Zühalin peykinin sathı sanki kristal halinde kayalarla örtülmüştür.

Filmin bir yerinde dünyanın teşekkül hali tasvir ediliyor. Mayii narî halindeki kütleden hasıl olan fevranlar, gittikçe kırsın soğuması büyük bir muvaffakiyetle filme alınmıştır. En nihayet kıyametin nasıl kopacağı tasvir ediliyor. Ateş ve kükürt indifaları karşısında bütün insanların mahvolması ne elim ve korkunç bir manzara teşkil ediyor.

Bu film Metropolis nevinden bir mahsul olmakla beraber, kozmoğrafyaya ait bir çok hakikatları, cazip ve muvaffak bir şekilde tasvir ettiği için ondan daha faydalıdır. Filmin ikmali için iki sene uğraşmıştır.

Bu harikali eser karşısında, sinemanın istikbali için muhayyilemizin ne kadar kifayetsiz kalacağını tahmin edebiliriz.

KÂZİM SEVİNÇ

